(ZEITUNGSDRUCKSACHE) Ч. 12. 21. березня 1943 Рік I.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ:
Краків, Ожешкової 7.
Тел. 104-81.
АДМІНІСТРАЦІЯ:
Краків, Райхсштрассе 34.
Тел. 230-39.

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 104-81
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Воєнне звідомлення

ГОЛОВНА КВАТИРА ФЮРЕРА, 16. березня. — Головне Командування Німецьких Збройних Сил повідомляє:

В області Харків—Білгород і на північний захід від Курська наш наступ здобув далі терен. На південний схід від Харкова замкнено одну ворожу військову групу. На захід від Білгороду розбилися сильні протиатаки большевиків.

На боєвому відтинку Ільменського озера ворог пробував учора проломити німецькі становища, кинувши в бій великі сили. Ці атаки розбилися в успішному вогні всіх родів оборонної зброї, частинно в завзятих рукопашних боях.

Совіти втратили вчора 56 літаків; з того 4 збили словацькі ловці, 4 власні літаки не вернулися.

На північно - африканському фронті день пройшов спокійно.

Окремі ворожі літаки перелетіли вчора над західно-німецьким простором, не скидаючи бомб.

Минулої ночі важкі німецькі боеві літаки успішно заатакували визначну британську постачальну пристань і морську базу Ґрімсбай.

ФІНСЬКЕ ВОЄННЕ ЗВІДОМЛЕННЯ

ГЕЛЬСІНКІ. — 16. березня. — Фінське воєнне звідомлення з вівтірка ось яке:

На Карельській вузині наші відділи вдерлися у двох місцях у ворожі становища та знищили там 5 заборол і гнізд спротиву та понад 40 большевиків. На вузині Авнус наша полева артилерія взяла успішно під обстріл ворожі гнізда спротиву, поціливши їх влучно понад 100 разів.

Дня 13 березня на Карельській вузині наша наземна оборона збила один ворожий легкий бомбовик. Минулої ночі летунська діяльність ворога над Фінським заливом була особливо пожвавлена і спрямована передусім на околицю Котка. Скинені бомби не спричинили ніяких шкід. Поодинокі ворожі машини скинули в околиці Гельсінкі малу кількість бомб, що одначе не спричинили ніяких шкід.

Поголовним і точним вплачуванням національної вкладки до свого Окружного Комітету створимо сильні фінансові основи для його всесторонньої діяльности.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Минулого тижня прийшло до **важних перемін** у боєвих діях у південній частині східного фронту. Німецькі війська після знищення большевицьких ударних сил між Дніпром і Донцем, перейшли до **наступу**, опанували на просторі 250 км. беріг горішнього і середнього Донця та вдарили на Харків. Так після оборонних дій німецькі війська перейшли до протинаступів а згодом до наступів. Ті наступи прийняли форму широко подуманої німецької **офензиви**.

Тому зовсім слушно подало звідомлення Німецького Головного Командування, що **німецькі війська стали панами положення** в зимових боях, що далі ідуть з незменшеною силою. Крім цього провід німецьких збройних сил ствердив, що большевицький плян зайняти Україну **не вдався**. Обі ті події мають велике значіння для дальшого розвитку війни й тому вони стали **найважнішими** воєнними і політичними подіями.

Німецькі перемоги на півдні

Боєві дії в південній частині східного фронту треба поділити на 3 стадії. В першій стадії німецькі війська окружили й знищили большевицькі сили, що загналися в простори між Донцем і Дніпром. В другій німці рушили наступом на середній Донець а в третій перейшли до наступів за Харків.

Німецький наступ на це важне під військовим оглядом місто, почався ударом від півдня. Після того як німці взяли приступом міста Валки й Люботин на південь від Харкова, вони зміцнили силу своїх ударів з другого боку — від заходу й від північного заходу. Таким чином Харків опинився наче в півколі. Доцінюючи військове значіння Харкова большевики були стягнули для його оборони великі сили, але всеодно це їм нічого не помогло. Розбивши большевиків довкола Харкова, німці опинилися у віддалі 25 км. від середини міста. Після того вже прийшло до боїв за саме місто. Проломивши сильні ворожі становища довкола міста, німецькі війська вдерлися в його середину. Тоді прийшло до завзятих вуличних боїв. Зломивши завзятий спротив ворога, німецькі війська пробилися до залізничого двірця й зайняли його. Незабаром уже 2/3 міста опинилося в німецьких руках. В деяких частинах міста ще ішов завзятий бій з большевиками, що за всяку ціну хотіли втриматися. Після зломання останків ворожого спротиву в південній частині міста, німецькі війська зайняли Харків і загалом відкинули ворога на цілій лінії Дінця.

Рівночасно з боями за сам Харків почалася втеча большевиків, що величезними масами загородили шляхи на південний схід від міста. Від атак німецького летунства большевики потерпіли величезні втрати.

Одночасно успішно розгортається німецький наступ на захід від Білгороду тобто на північ від Харкова. Німці зайняли Ахтирку, Богодухів, Грайворон Борисівку і напирають далі.

Успішні оборонні бої над Кубанню

З порівнянні з німецьким наступом на Харків і взагалі в Донецькому басейні, бої над рікою Кубань мають інший характер. Це бої оборонні а їх мета — втримати важний для дальших дій мостовий причілок у північно-західному Кавказі. Згідно з тим німецькі війська в першій мірі успішно відбивали ворожі наступи а крім того старалися своїми випадами розбивати ворожі сили, приготовані до атак. Підчас одного такого несподіваного випаду, німецькі відділи розігнали кілька большевицьких стрілецьких дивізій, завдали їм великі втрати в людях і воєнному матеріялі та захопили понад 500 полонених.

Большевицькі невдачі в середній частині фронту

У середній частині східного фронту відбувалися боєві дії подвійного характеру. В околицях Курська та Орла німецькі війська успішно боронилися перед большевицькими атаками, що повторялися з великим завзяттям, далі на північ у т. зв. луці В'язьми німецьке командування переводило скорочування фронту через залишення місцевостей надто виставлених на небезпеку ворожої атаки. На першому відтинку коло Курська та Орла большевики мали величезні втрати в людях та воєнному матеріялі, так, що під кінець тижня їх атаки ослабли.

До причин безділля

Не так ще давно, багато говорилося в нас про суспільну працю холмської молоді, багато писалося про уладжувані свята та імпрези, як доказ цієї праці та національно-суспільного виховання. Сьогодні по двох роках, коли треба б було сподіватися поважних вислідів цієї праці та збільшення її темпа, бачимо дуже прикре явище; праці цієї не видно. Зникли по селах гуртки молоді, затихли, з дуже малими винятками, хори, імпрези, вистави, академії. Мало пише вже про працю холмської молоді українська преса, крім кількох фрагментаричних згадок.

Який є дійсний стан життя холмської молоді? Що цей стан спричинило? Ці й подібні питання насувались мабуть не одному, хто в більшій чи меншій мірі був цими справами зацікавлений. Одначе відсутність відповідного органу, посвяченого інтерєсам Холмщини не давала змоги обговорити основніше цієї справи. Тепер, коли такий пресовий орган появився, я хотів би бодай спробувати з'ясувати сучасний стан та його причини, без чого дальша позитивна праця неможлива.

Події, що були зв'язані з німецько - польською війною та окупацією Західної України большевиками, вповні заскочили населення Холмщини. Великий приплив утікачів був для пересічного холмщанина незрозумілий. Та ці ж утікачі поставили його відразу перед обличчям активної національно - суспільної праці, так що на роздумування не було часу. Праця в своїх початках дала декому підставу висловлювати свій оптимізм чи навіт ентузіязм, а наша преса переповнилась дописами з різних свят, імпрез і т. п., які ми брали за доказ високого рівня національно-суспільного вироблення молодих холмщан. У цій праці застало нас літо 1941 року, яке принесло німецько - большевицьку війну а разом з цим відхід утікачів у рідні сторони. Факт цей не був маловажний і для життя холмщан. З того то часу опустіли читальні, затихли хори а перед нашими очами не дефілювали вже ряди молодих холмщан.

Різно пояснювали в нас цей стан. Для кожного, хто не тільки працював, алей думав над методами та вислідами своєї праці, вже на початках нового життя Холмщини було ясним, що ця праця не має тих успіхів, які вона при такій великій интенсивності повинна б мати. Кожний з нас міг бути свідком, що

збуджені наші почування і настрої серед холмської молоді були хвилеві, а найдрібніша поголоска, яких безліч поширювали ворожі чинники, нівелювала нераз вислідп наших кількамісячних зусиль.

Свята чи імпрези мали бути доказом національно-суспільної зрілости. Гасел, що ними старались ми захопити молодь, вона в більшости не розуміла. Її захопили темпо та широкий розмах праці; вона змагала разом з ними до нових форм життя, в більшості не розуміючи цих змагань.

Треба згадати, що на формування світогляду холмщан мали вплив вікові причини, зокрема руїнницький вплив виявили події останнього десятиліття перед війною. Це, на що вказували ми молоді, як на ідеал, кілька років цьому вважалось за доказ культурного назадництва і т. п. Все це вппювано в молодь більше ніж десять років з немен шим ніж ми вкладом праці, а напевно з більшим вкладом засобів. Це усвідомить нас, чому холмська молодь не могла стати відразу на протилежні позиції. Її треба було основно перевиховати. Одначе рідко хто з виховників був обізнаний з відносинами, серед яких жили холмщани. Холмщина це була взагалі „нововідкрита земля", без минувшини, що в'язала б її з минувшиною інших українських земель. Це незнання минувщини, зокрема минувщини і форм суспільного життя перших десятиліть по світовій війні, було також не маловажним чинником, що гальмував успішність праці. Адже тут вже підчас і по першій світовій війні кипіла праця. Майже ціла Холмщина вкрилась сіткою „Рідних Хат", а по містах та селах виростали українські кооперативи. Це можна було використати як основу під нову будову.

Холмщанин усе з пошаною відноситься до своїх громадських установ. Він з радістю вітав повстання відновленної „Рідної Хати", як щось що силою видерли йому вороги. Нові форми життя треба було будувати на старих, достосовувати до місцевих вимог. Може декого разитиме такий „провінціоналізм", та кожний признае, що форми, які прибрали суспільне життя, були висліддм життя на інших землях і тому холмщанин не міг відразу з ними зжитися. Велич нашого життя і ширина його форм оголомшили холмщанина; він піддався їм, йшов з загалом, але ніколи їх не пережив. з ними не зрісся. Не диво, що лиш деякі, котрі переростали своє оточення, могли достосовуватися до нових вимог та форм їх здійснення. З відходом збігців, що були мотором цього життя, запанував застій, інколи легко нарушений в одних і других місцях, але життя не осягнуло вже більше належного розміру та темпа.

Усе це навів я не тому, щоб обезцінювати чи недоцінювати нашу працю в недавно минулому. Одначе, коли хочемо змінити якийсь стан, то в першу чергу мусимо пізнати причини, що цей стан зумовлюють.

Т. К.

На другому відтинку німецькі війська залишили Ржев, Ґжатськ, Сичевку, Белий і В'язму. Всі ті операції німецькі війська перевели несподівано для ворога й без його натиску. Залишення згаданих місцевостей попередило вивіз всіх воєнних матеріялів, опісля знищили важні воєнні об'єкти а врешті покинули самі місцевості під охороною задніх стеж.

Зменшені большевицькі атаки на півночі

В північній частині східного фронту большевики атакували в околиці Старої Руси, на південь від Ільменського та Ладозького озера й на південь від Холму. Всі ті атаки розбилися об німецьку оборону. На південь від Ладозького озера німці перевели несподіваний випал, що довів до поправи німецьких боєвих становищ. Від 1—10. III. ц. р. німці знищили або захопили на цьому відтинку фронту 773 повзи. Бували також дні, що большевики тратили там по 60 літаків денно. Під кінець тижня ворожі атаки ослабли так, що до деякої міри можна говорити про вичерпання большевицьких сил.

Страх місцевого населення перед большевиками

У всіх частинах східного фронту, де німці були приневолені змінити свої становища або відступити, повторялося одно й те саме явище: місцеве населення зі страху перед пімстою большевиків утікало з німецьким військом. Так воно було на Кавказі, так було в Донеччині та Харківщині, те саме діялося на московських просторах коло Дем'янська, Ржева, Ґжатська, Сичевки, Белого й В'язми. На всіх тих просторах місцеве населення користало зі всіх можливих засобів транспорту, щоб тільки не зустрінутися з большевиками. Одні втікали наперед перед військом інші користали з усяких нагод військових транспортів. Німецькі війська скрізь ішли місцевому населенню на зустріч і в той спосіб урятували тисячі людей перед знищенням. Це був найкращий плебісцит місцевого населення, коли мова про те як воно оцінює большевицький „рай" і наскільки вірить усяким вісткам про те, що — мовляв — большевики вже не ті, що колись були...

Англійсько-американська безпомічність в Африці

Англійцям та американцям далі не везе на туніському фронті в Північній Африці. Досі вони не спромоглися на ніякі боєві дії в більших розмірах. Минулого тижня в Тунісі відбувалися стежні дії менших відділів, невдатні спроби ворожих атак та летунські бої. Ворожі літаки налетіли на туніські міста Ґафсу й Сузу, скинули бомби на мешкальні частини міст, наробили деякої шкоди в будинках та повбивали або поранили невинних і безборонних арабів. Німецько-італійське летунство діяло на суходолі проти ворожих військ, бомбардувало воєнні об'єкти в пристанях Бон і Альжир та топило ворожі кораблі з воєнним матеріялом.

Під впливом довгої бездільности англійсько-американських військ у Тунісі, в Лондоні запанувало схвилювання й затривоження. Англійці закидають американцям що це слабий вишкіл американських вояків став причиною африканських невдач. Знову ген. Монтґомері каже, що він тому не може наступати на Туніс зі сходу, бо тяжко йому наладнати достави з Єгипту, віддаленого на 1500 км. Те саме кажуть американці й поклику ються на небезпеку німецьких підводних човнів на Атлянтійському океані.

Великий успіх німецьких підводних човнів

Німецькі підводні човни, що діють на океанах без огляду на несприятливий час, знову затопили впродовж трьох днів 47 ворожих кораблів загальної місткости **282.000 тон**. Затоплені кораблі везли воєнні матеріяли, нафту й харчі до Англії та Совітського Союзу. Слід згадати, що в першій половині березня німецькі підводні човни затопили понад пів міліона корабельного тонажу аліянтів.

Війна в пов трі

Минулого тижня англійці налетіли на відкриті міста північно-західної, західної і південно-західної Німеччини. Вони заатакували вночі Нюрнберґ, Мюнхен, Штутґарт, Ессен, Ботроп і Дуїсбург. Ворожі бомби спричинили шкоди в мешкальних і прилюдних будинках, як церкви, лікарні, школи і в культурних пам'ятниках. Крім того цивільне населення мало втрати у вбитих і ранених. Підчас налету на Нюрнберґ німецька протилетунська артилерія збила 17 ворожих машин. В інших випадках ворог утратив по 12, 11 і 22 літаків.

Англійські літаки з Африки бомбардували відкриті міста на Сицилії а між ними Палермо. Були втрати в будинках і між цивільним населенням.

У відповідь на англійські налети німецьке летунство перевело ряд успішних летунських атак на воєнні об'єкти англійських міст і пристаней: Істберн, Савдгемптон, Вордінґ, Гол і Гастінґс. Німецькі літаки двічі заатакували місто Нюкестл. Зокрема треба згадати несподіваний налет німецьких літаків на Лондон. Він відбувся зовсім несподівано в ранніх годинах.

Непорозуміння у ворожому таборі

З політичних подій минулого тижня треба згадати кілька виступів різних представників ворожого табору, щоб набрати переконання про його несуцільність. Це торкається першусього американсько-совітських а опісля англійсько-польських взаємин. Отже заступник самого Рузвелта Велс заявив, що коли б не було однозгідности в поглядах між Злученими Державами, Англією та большевиками, то це могло б стати причиною третьої світової війни. Знову американський амбасадор у Москві адм. Стенлей отверто заявив, що Сталін скриває перед населенням СССР розміри допомоги Америкою воєнним матеріялом. Голова польського еміґраційного уряду в Лондоні ген. Сікорський запротестував в англійському міністерстві заграничних справ проти того, що англійці погодилися на большевицькі домагання у справі західно-українських і білоруських земель, що колись належали до Польщі. Сікорський заявив, що переноситься зі своїм урядом до Вашинґтону, столиці Злуч. Держав. Коли до того всього додати ще постійну сварку між французькими ген. Жіро й ген. Де Ґолем в Північній Африці, то зрозуміємо, чому англійський мін. Іден, поїхав до Рузвелта до Вашинґтону!

Вибори президента в Туреччині

Минулого понеділка 8. березня ц. р. відбулися в Анкарі вибори президента Туреччини. Турецькі Національні Збори вибрали головою держави дотеперішнього президента Ісмета Інені. Його вибір відбувся одноголосно. Негайно після вибору новий президент склав службову присягу й став урядувати.

Одночасно уступив дотеперішній турецький уряд. Президент доручив створити новий уряд голові попереднього кабінету Сарачоглю. Він створив новий уряд уже у вівторок. Він майже такий сам своїм складом, що попередній уряд. Мін. заграничних справ далі є Менеменчоґлю. Змінилися тільки міністри комунікації, справедливости, торгівлі та мит і монополів.

Особа президента держави, голови уряду й мін. зак. справ дають запоруку, що Туреччина продовжуватиме політику нейтральности. Зрештою в тому дусі вже зовсім ясно висловився голова уряду підчас розмови з представниками єгипетської преси.

ЗАГАЛЬНІ ОБОВ'ЯЗКИ В ХЛІБОРОБСТВІ

Згідно із зарядженням керівника Головного Відділу Прохарчування і Хліборобства з 20. грудня 1942 р. кожний власник хліборобського господарства обов'язаний совісно виконати завдання зв'язані з управою землі. Нарівні з власниками стоять ті особи, що ведуть хліборобське підприємство з його доручення, чи за його згодою.

До цих обов'язків належить: старанна обробка і обсів. землі, вдержування в порядку ровів і пільних доріг, піклування про землю, боротьба з бур'янами, боротьба зі звірячими шкідниками, піклування про машини і реманент, і т. п.

За виконання загальних хліборобських обов'язків, зокрема ж за всецілу обробку всіх обширів, що підходять для управи, відповідальна громада. Це торкається також терепів, яких власник, або керівник відсутні, або не мають змоги самі землю обробити.

ЛИСТИ З ЧУЖИНИ

За духовий зв'язок з братами, що працюють у Німеччині

Шановний Пане Голово!

В одному з Ваших листів радуєте, що життя та праця у вашому УОТ дуже послабла, бо багато членів, а в тому свідомих та ідейних хлопців і дівчат виїхало на роботи до Німеччини. Це насунуло мені цілий ряд думок, що їх хочу передати вам та іншим у цьому листі.

Про побут та ролю братів та сестер, що працюють у Німеччині, маю змогу діставати досить багато цікавих відомостей. Знаю, що впродовж кільканадцяти місяців наш Український Центральний Комітет робив дуже вперті заходи перед німецькою владою в Кракові та в Берліні, щоб виєднати для наших робітників якнайкращі умовини життя та якнайбільші права. Завдяки підтримці уряду Генерального Губернатора ці заходи увінчалися повним успіхом і наші робітники не тільки не попали в гірше положення, яке мали раніше — а це їм грозило, — але навпаки дістали ті самі права, які прислуговували робітникам інших західно-европейських народів. Таким чином не тільки покращали матеріяльні умовини життя та праці наших робітників, але й незвичайно скористали вони під морально-правним оглядом. Їх зрівняно з іншими культурними націями, отже запевнено пошанования іхньої національної та особистої гідности. Про вагу цієї справи зайво окремо говорити, бо це кожному з нас аж надто ясне. Думаю, що про ці важкі досягнення щодо долі наших земляків, що перебувають на роботах у Німеччині, і Ви вже були поінформовані та повно і ширше обговорили це на сходинах в УОТ.

Але це ще не все. Тепер залишається ще для нас чимало праці в ділянці духового зв'язку з тими нашими „найменшими" братами, як би їх назвав Шевченко. Вдумаймося в їхнє положення. Вони поза своєю щоденною працею, яку як працьовиті українці певно гарно виконують, не мають ніякого ціннішого заняття, яке давало б їм духову поживу та задоволля .А душа в кожного з них рветься до культурного життя. Кожний з них тужить за своєю церквою, за читальнею, за сходинами в УОТ, за імпрезами і т. д., і т. д. Ви там в селі за своїми щоденними турботами та біжучими справами навіть не усвідомляєте собі, що діється в душах отих Ваших членів, що пішли в чужину виповняти важкий та важний обов'язок воєнної праці. В них горить аж надто палкий вогонь любови до всього рідного, їх лучить з нашою національною спільнотою та українською землею нерозривний, живим життям пульсуючий зв'язок невтишимої туги. Оба ті могутні почування — туга та любов — незвичайно ублагороднюють їхні душі та високо розвивають іхню ідейність тому на це мусите звернути належну увагу у Вашому УОТ та поробити відповідні практичні висновки.

Йде передовсім про те, щоб був наладнаний якнайживіший духовий зв'язок з усіми тими, що перебувають тепер на праці в Німеччині. Це просто треба взяти в програму праці УОТ. Уявляю собі це в той спосіб: Провід УОТ обміркує, справу зв'язку з нашими робітниками в Німеччині на окремому засіданні та визначить одного свого члена, щоб постійно пильнував цієї справи. На тижневих сходинах цей член Проводу зреферує цю справу загалові членів УОТ, прочитає їм гарно написаного листа, який мав би бути зразком, як мають писати всі інші члени до намічених односельчан, що є тепер на праці в Німеччині. В тому листі згадає він в першу чергу про діяльність УОТ, про життя села, про нові задуми, про релігійні та національні торжества, про важніші події в повіті та цілому краю, а дальше й про дрібніші цікаві випадки з особистого життя односельчан — хто вмер, хто оженився, хто виїхав з села і т. д. Коротко, але цікаво написаний такий лист буде надзвичайно цінним гостинцем для кожного та кожної з тих, що там на чужині з биттям щирого українського серця очікують і найменшої вісточки з Рідного Краю. Після прочитання та пояснення такого зразкового листа згаданий — назвім його зв'язковий — член Проводу спише тих членів У. О. Т., що заявлять свою охоту почати постійну переписку з поодинокими односельчанами, що є тепер на праці в Німеччині. Їхні адреси треба зібрати від їх родин та допильнувати, щоб були правильно і точно написані. Але видатки за папір і поштові оплати може призначити Провід У. О. Т. потрібну суму грошей На цю ціль зложать радо всі члени УОТ, а можна теж час до часу дати окрему виставу, якої дохід буде тільки на це призначений.

Довідуюся, що напередодні Великодніх Свят організує Український Центральний Комітет широку акцію висилки маленьких пакуночків зі „свяченим" для наших робітників. Розвідайте про це точніше у Вашій Повітовій Делегатурі або в Окружному Комітеті та попріть цю гарну акцію спільними силами всього членства Вашого УОТ. Про переведення обох цих справ напишіть своєчасно до Редакції нашого Тижневика.

Здоровлю Вас і Усіх. Ваш

В. Г.

Нове видання „Кобзаря"

Культурно-Наукове Видавництво УНО в Празі випустило нове видання „Кобзаря" Т. Шевченка. Це є либонь чи не перше за кордоном видання „Кобзаря", що друкувалося за академічними виданнями, основаними на Шевченкових автографах.

Діло в тому, що тільки в останньому часі наукові дослідники Шевченкової поетичної спадщини могли перестудіювати його рукописи, що до цього часу були або невідомі, або недоступні для студій. Ті „Кобзарі", що їх видавали давніше в б. Росії, були нівечені царською цензурою. 1860 р., отже недовго перед своєю смертю, зробив Шевченко багато поправок — закреслень, скорочень, змін — в одному примірникові „Кобзаря", видання 1860 р., а цей примірник „Кобзаря" (т. зв. примірник Цвітковського) тільки недавно став доступним для наукових дослідників.

Новий „Кобзар" прикрашено 5-ма Шевченковими автопортретами. Видання це, на гарному папері альбомового формату, має 336 ст. друку. Ціна 80 кор. або 8 марок, у гарній оправі 100 кор. або 10 марок.

ЛЕОНІД АНДРЕНКО

Звідки беруться дощі?

Всі ви спостерігали, як туман сизою димкою стелеться насвітанку або у присмерк над полями та лугами, над озерами, болотами, ставами та ріками.

Що таке туман?

Туман — це нагромадження сили силенної найдрібніших водяних крапелинок. Вони такі дрібні, що відрізнити кожну окремо простим оком ми не маємо змоги. Проте бувають ще й інші тумани — так звані сухі пилеві тумани, що складаються з найдрібніших частинок пилу; такі тумани збираються над тими місцями, де багато куряви, наприклад, над пісковими пустинями або великими містами. Знані вони й під час посушливих „суховіїв". Але про ці тумани ми зараз говорити не будемо.

Ледве зійде сліпуче сонце й почне припікати своїм огневим промінням, туман починає зникати, цебто стає невидимою для ока водяною парою, яка підіймається вгору. Тут пара збирається в хмари. Буває це так: що вище стоїть повітря над землею, то воно холодніше. Всякий, хто бував у високих гірських краях, скаже вам, що по долинах і низинах далеко тепліше, ніж у горах. Це добре знають і ті, кому довелося підійматися на повітроплаві або політати на літакові: що далі вгору, то стає холодніше. Тут воно згущається і стає хмариною. Далі до неї приєднуються нові частки захолоді й згустілої пари і диви — самотня хмарина, що біліла в блакиті неба, щораз більше зростає... За нею з'являється друга, третя... А іноді зненацька, не встигнувши збільшитись, хмаринка росте і щезає. Чому це так буває?

У безмежному повітряному океані, що оточує землю, повітря рухається широкими течіями то на північ, то на південь, то на схід, то на захід. Одні з цих повітряних течій холодні, інші — теплі. Коли невеличка хмаринка попаде в течію холодного вітру, вона швидко зростає й більшає, бо до неї пристають все нові й нові кількості водяної пари. Коли ж хмарина попаде в струмінь нагрітого повітря, вона випаровує і зникає.

Хмари мають найрізноманітнішу форму. Найчастіше зустрічаються хмари **кучові, верствуваті й перисті** (баранці). Моряки звуть хмари, що мають вигляд куп — „купами клоччя", і ці хмари, цілком заслуговують на таку назву; вони складаються на великі купи вати.

Кучові хмари схожі також на великі кучі бавовни й, збираючись разом, мають вигляд нагромаджених один на другий шпилів із заокругленими верхами.

Верствуваті хмари тримаються звичайно в формі доволі правильно розташованих верств.

Але особливо гарні хмари перисті (баранці), ті самі хмари, що своєю сріблисто-білою рябизною борознять ясну блакить неба. Вони нагадують не то пасмо чесаної шерсти, не то борідки пір'я.

Цікаво, що баранці складаються не зі згущеної водяної пари, а з **найтонших крижаних голок-кришталин**. Там, де плавають вони — на висоті 10—12 кілометрів — так холодно, що водяна пара замерзає, обертаючись в маленькі льодові голки.

Отже, пара, підійнявшись в повітря, створює хмари. Але і в хмарах вона не зовсім згустилась. Як тільки хмара зустрінеться з холодним повітрям, вона згущується дужче і створює сірі дощеві хмари, з яких і лле дощ.

Дощова хмара складається звичайно із зібраних разом маленьких водяних бульбочок. Ці бульбочки ще такі малі, що можуть, як порошинки, триматися у повітрі.

І лише тоді, коли хмара стикається з холодним струмом повітря, водяні бульбочки зливаються поміж себе у великі водяні краплинки. Ці краплинки настільки важкі, що падають на землю. **Це й є дощ.**

Залежно від геологічного положення тієї або тієї місцевости падає різна кількість дощів. Навколо озер, рік, і поблизу моря багато дощів.[1] У пустинях дощів дуже мало.[2]

Мабуть, кожному зрозуміло, яке велике значіння, надто у сільському господарстві, має передбачення погоди.

Проте людина намагається не лише передбачити погоду, але ж і опанувати її, поставити її собі на службу. І от наука, що підкоряє собі різні ділянки природи, все, що в природі робиться, досягло і в цій галузі великих успіхів.

Наприклад, в Америці, давно запроваджено досліди — за допомогою електрики розганяти хмари і відвертати град. Для того, щоб розігнати хмари, беруть звичайний пісок і діють на нього електрикою. Пісок, як кажуть, наелектризовується. І от такий наелектризований пісок летуни беруть з собою на літаки. Підлетівши над хмарою, вони розсипають пісок, що, пролітаючи крізь хмари, розсіює їх. Хмари зникають. Такий пісок наче „зачіпляє" водяні краплинки: кожна пісчинка наче ловить на себе водяну краплинку.

А що таке град, про який ми тепер згадали? Що таке сніг? Про це ми скажемо іншого разу.

[1]) В околицях ріки Амазонки у Півд. Америці дощі ллють майже ввесь рік.

[2]) В пустині Сагара в Африці дощі падають лише кілька разів на рік.

Сотн. В. КУРОВСЬКИЙ

З початків національної організації Підляшшя

в рр. 1917–1918.

В часі великого німецько-австрійського пролому під Горлицями і над Дунайцем з початком травня 1915 р. попав я з російської армії в австрійський полон. Діяв тоді у Відні Союз Визволення України, що видавав там для полонених „Вістник Союза Визволення України" і різні книжки та брошури. За згодою австрійського і німецького урядів, розпочав він теж національно-освідомлюючу працю серед полонених українців, що їх виділено в окремі табори. Ця освідомна праця дала великі й корисні висліди, бо десятки тисяч полонених українців стало свідомими й діяльними українцями. Багато-багато з них брало опісля участь у наших визвольних змаганнях, де не один наложив і головою.

Коли ширше розгорнулася робота „Союзу" в чотирьох окремих таборах у Вецлярі, Раштадті і Зальцведелі (Німеччина) та Фрайштадті (Австрія), перенесено мене з табору полонених в Австрії до таборів полонених в Німеччині якраз як співробітника в освідомній праці. Керував нею голова „Союзу" Олександер Скоропис Йолтуховський, що мешкав тоді в Берліні. До праці в таборах стануло тоді багато українських інтелігентів, передовсім з Галичини, частинно і з Буковини та зпоміж самих полонених. З галичан пізнав я тоді особисто покійних нині проф. Богдана Лепкого, д-ра Василя Пачовського і проф. Степана Кордубу та з живучих проф. д-ра Василя Сімовича, проф. Омеляна Терлецького, проф. д-ра Зенона Кузелю, д-ра Романа Перфецького, д-ра Володимира Левицького, д-ра Романа Домбчевського, греко-кат. гімназійного катехита та організатора оркестр і хорів о. Турулу, д-ра Осипа Охримовича, проф. Петра Карманського, проф. Адама Миколаєвича та д-ра Осипа Безпалка, а з буковинців д-ра Романа Смаль-Стоцького і православного священика о. Катеринюка. У зв'язку з працею в таборах, а властиво з нашою працею на Підляшші, пізнав я і пок. Миколу Голубця, тоді старшину Українських Січових Стрільців, що займався пресою і пропаґандою.

У таборах полонених приготовлялися ми до праці на Великій Україні. Умовини склалися так, що прийшлося декому з нас працювати раніше деякий час і на Підляшші, що знайшлося під німецькою окупацією. Австрійці на зайнятій ними Волині дали дозвіл на творення українських нар. шкіл, що УСС під проводом пор. Саєвича вповні й перевели. Осідками їхньої освітної праці були Володимир і Ковель, звідки заїзджали вони інколи і на Підляшшя до Білої.

Для ведення культурної роботи на зайнятому німцями Підляшші і Поліссі утворено в таборах в Німеччині окремі ґрупи культурних працівників зпоміж полонених. Перша з висланих ґруп була в 1917 р. у м. Ковлі під проводом полк. Миколи Юхимовича Шаповала. Вона працювала в прифронтовій смузі, а відтак „Союз Визволення України" стягнув її до Білої. Там створено Українську Громаду, що була осередком цілої праці й почала видавати (1917 р.) перший український часопис на Підляшші, тижневик „Рідне Слово". Редактором став гімназійний проф. Степан Кордуба з Тернополя, нині покійний. Німецька командантура в Білій зареквірувала для видавництва „Рідне Слово" невеличку жидівську друкарню. Пізніше спроваджено з табору в Німеччині до Білої окрему друкарню. З вибухом польсько-української війни в осені 1918 р. перевезено її до Берестя разом з часописом „Рідне Слово", яке там появлялося вже двічі тижнево. Невдовзі польські війська зайняли Берестя і в їх руки попала і друкарня 9 лютого 1919 р. В Білій, а опісля й у Бересті друкувалися у цій друкарні книжки для київського видавництва „Час" та шкільні підручники і букварі.

Літом 1917 р. розпочалася з таборів у Німеччині висилка на Підляшшя більших відділів — звичайно сотнями — синожупанців. У другу сотню в серпні 1917 р. попав і я. З табору в Раштаді (Баден), де я тоді перебував, приїхав зі своєю партією до табору в Зальцведелі біля Берліна, де кілька днів ждали ми на своїх товаришів з табору у Вецлярі біля Франкфурту над Майном. На залізничній стації у Шпандав привітав щиро наш транспорт наддніпрянець Всеволод Козловський, що довгі роки перед тим працював в Науковому Товаристві Шевченка у Львові. В Зальцведелі зустрілися ми з д-ром З. Кузелею, д-ром Володимиром Левицьким, Семенським і пок. Миколою Голубцем та обговорили завдання нашої праці на Підляшші, якою кермував увесь час Союз Визволення України. По трьох днях побуту виїхав я разом зі своїми товаришами шляхом на Берлін, Познань і Варшаву до Білої Підляської, де й приїхали ми після 36 годинної їзди.

(Док. буде).

Від 14. до 20. березня затемнення обов'язує від год. 7.30. веч. до 5. рано.

Церква св. Миколи

В ГРУБЕШЕВІ.

Повітове місто Грубешів на р. Гучві (південна Холмщина), згадується в Іпатському Літописі під 1285 р., в якому так написано: „Ідушу же 'му (князю Данилу од Холма) до Грубешева і уби вепрів шість і даде мясоєм і помолися в Церкві Св. Миколи і од'їхав в Галич". З цієї коротенької замітки довідуємось, що церква Св. Миколи в Грубешеві вже була в тринадцятому столітті й користала з великої пошани наших українських князів, коли то сам король Данило молився в ній в часі свойого походу. У церкві чудодійний образ Святителя Миколая, патрона міста. Цілі століття зберігся чудовий багато-цінний оригінальний іконостас. Зберігався він з стародавніх часів аж до загарбання церкви поляками римо-католиками в добу останньої польської неволі. Вони його зруйнували й знищили, а церкву переробили на католицький костел. Церква св. Миколая в Грубешеві є одним з найстарших пам'ятників церковно-національного українського життя в цілій Холмщині, а зокрема в Грубешеві. З загарбанням цього історичного пам'ятника поляки зробили велику й жорстоку кривду православним українцям, не тільки в Грубешеві, але і на цілій Холмщині, де наші національні противники, вже давніше поруйнували безповоротно стільки наших історичних пам'яток.

Краєвий культурно-освітній з'їзд у Львові

У п'ятницю 12. березня п. р. розпочався у Львові, в залі Інституту Народньої Творчости при вул. Францішканській ч. 7, Краєвий з'їзд культурно-освітніх працівників, що його відкрив заступник провідника Українського Центрального Комітету д-р Кость Паньківський. Він зазначив що з'їзд відбувається саме в Шевченківські роковини і що замість дотеперішнього способу святкувати Шевченківське Свято концертами й академіями вводиться зміну, щоб ці роковини відзначити переглядом наших культурних надбань. Опісля хор під проводом Осташевського відспівав „Заповіт", якого приявні вислухали, вставши з місць.

З черги керманич культурно-освітнього відділу Українського Центрального Комітету м-р Михайло Кушнір виголосив промову про досягнення в ділянці організації садків, усяких шкіл від найнижчих через фахові, аж до вищих фахових курсів. Побіч того промовець з'ясував працю і досягнення Українських Освітніх Товариств внизу та Мистецьких Спілок вгорі. Заторкуючи завдання української культури, промовець підкреслив потребу творити її на власних національних підставах.

У перервах відбувся показ праць кабінетів Інституту Народньої Творчости. Пополудні проф. д-р В. Сімович виголосив виклад; „Чого нам чекати від української науки". Увечері в оперному театрі відбулася вистава опери „Кармен", на якій були приявні учасники з'їзду.

В суботу, 13 березня, ранком, відбулися наради учасників з'їзду в трьох комісіях; 1) голов Українських Окружних і Допомогових Комітетів, 2) шкільних справ, 3) опіки над молоддю. Пополудні д-р Микола Шлемкевич виголосив реферат п. з. „Основи світогляду української людини". Увечері відбувся святочний концерт, на якому проголошено вислід Літературного Конкурсу Українського Видавництва.

В неділю 14. п. м., в год. 8-ій, відбулося для учасників з'їзду богослужения в Преображенській Церкві, опісля між год. 9-ою і 11-ою учасники з'їзду відвідали малярську виставу. Між год. 11-ою і 1-ою продовжувано показ праці кабінетів Інституту Народньої Творчости. В год. 4 пополудні провідник Українського Центрального Комітету проф. д-р Володимир Кубійович закрив з'їзд.

Одночасно Українське Видавництво зорганізувало з нагоди з'їзду Виставу Української Преси.

У з'їзді взяло участь понад 200 учасників з краю і багато гостей зі Львова. І. Н.

ІВАН ШКВАРКО

„А вас зав'що, га...?"

(З тюремних придибашок)

(Докінчення)

ЗА МАЛЕНЬКУ ЗАВВАГУ...

До камери ввійшов поважно статечний газда.

— Слава Йсусу Христу!

— На віки! А ви звідки?

— З Равщини, Боднар називаюсь.

— А вас завіщо?

— За маленьку заввагу...

— Як? За яку заввагу?

— На мітингу. Відбувався, бачите, мітинг у справі ліквідації неграмотности. Агітатор горлав, що в цілому „союзі" майже вже нема неграмотних і заклявся перед образами большевицьких святих, що до півроку не лишить в нашому селі ніодного неграмотного...

Я й не втерпів і кинув маленьку заввагу:

— Е, та одного неграмотного хіба вже мусите нам лишити, ні?

Агітатор вирячив баньки.

— А навіщо ж він вам здався? — спитав мене здивований.

Я й відповів:

— Як не буде в нас ніодного неграмотного, то когож тоді вибірати будемо в делегати до верховної ради?!

Агітатор остовпів, а народ ви бухнув стихійним реготом. Це тому, бачите, що в нашім районі делегатом до верховної ради УРСР „вибрали" саме неграмотного курокрада!... Егеж! Очевидно, що ота маленька моя заввага була їм дуже не всмак, бо наступного ранку забрали мене й привезли сюди.

ЗА ТРИ ЙОСИФИ...

— А вас завіщо, га? — питали в'язні цувакса Заваду зі Жовківщини. — Певно за те, що яйця з-під сучки вкрали, якщо не повідкручували коліс від воза св. Ілії?...

— Е, ні мої панове, цим разом ви не вгадали! Мене арештували — за три Йосифи!

— Аж за три Йосифи? Цікаво!

— Так, аж за три. Тільки не думайте, що їх я ограбив, чи помордував, хрань Боже! В мене і в моїм роді такого звичаю не було й нема! З оцими Йосифами була така історія: Ще на кілька літ до першої світової війни розпочали в нас будову битого шляху й задля війни не закінчили. За Польщі надумались, врешті, цю будову закінчити, та вибухла нова війна і знов нічого не вийшло. Як же прийшли оті „визволителі", то вже й дихати нам не дали. „Стахановським темпом" вирішили докінчити цю будову. День-у-день гонили село до робіт. Не минали ці роботи й мене. Одного дня гачу я келепом по камені оках і радше голосно думаю, радше сам до себе, ніж до когось іншого, говорю: — Вже третій Йосиф будує отой шлях, але й він його не закінчить!... Якесь злобне вухо, бодай скаменіло, підслухало оту мою думку-мову, донесло її, де треба, і — пішов старий Завада туди, куди Макар телят не ганяв...

*

„А вас завіщо, га"? — оте питання не минало ніодного цувакса. Старі в'язні випитували про те цуваксів понайбільше з нудьги, ведені надією на розвагу. В тюрмі кожний волів якнебудь засміятись, щоб тільки не плакати. Сміх був тут до лиця справжній мужності.

Вислід літературного конкурсу Українського Видавництва Львів-Краків

Жюрі Літературного Конкурсу на своєму засіданні 10. III. 1943 р. вирішило:

I. Надати літературні нагороди:

Повісті: Другу нагороду у висоті 3.000 зол. Фотієві Мелешкові за повість п. з. „Три покоління". Третю нагороду у висоті 1.000 зол. Юліянові Горбачому за повість „50 гульденів".

Драми: Другу нагороду у висоті 3.000 зол. авторові драми „Підводні скелі" (автор не розшифрував свого гасла). Третю нагороду у висоті 1.000 зол. Юрієві Липі за п'єсу „Король Гаїті".

II. Відзначити:

Повісті: Твір „Патріоти" Василя Гірного.

Драми: „П'ята колона" Тараса Мигаля та „Марш Чернигівського полку" Юрія Косача.

III. Окремо вирізнити твір Івана Шкварка „Проклинаю", що не підходить під умови конкурсу.

IV. Низку прозових і драматичних творів визнати придатними до друку, про що Українське Видавництво повідомить авторів.

Львів, 10 III. 1943.

Жюрі Літературного Конкурсу: Д-р Василь Сімович, Роман Купчинський, Йосип Гірняк, Святослав Гординський, Сергій Дубровський, Дмитро Козій, Юрій Стефаник, Дмитро Штикало.

*

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА Спілки праці Українських Письменників за роки 1939—1942.

На своєму засіданні 8. березня 1943 р. жюрі, ще раз основно розглянувши прислані на конкурс твори, одноголосно вирішило:

I. Надати літературну нагороду Спілки Праці Українських Письменників за роки 1939—1942 р., в сумі 1.500 зол., Тодосеві Осьмачці за його збірку „Сучасникам".

II. Відзначити, як замітніші появи, такі твори:

1. Наталени Королевої; „Старокиївські легенди";
2. Ірини Вилницької; „Христина";
3. Марії Кузьмович - Головінської; „Сефта".

III. Відмітити, як гідні уваги, Василя Кархута малюнки з життя тварин („Цупке життя", „Пшеничні нетрі").

Львів, 9. березня 1943 р.

Д-р Василь Сімович, Володимир Радзикевич, Петро Коструба.

За національну розбудову міста

Ремісича і технічна школа в Холмі

На Холмщині і Підляшші українське населення у містах творило досі тільки дуже маленький відсоток що губився зовсім серед жидівського і польського окруження. Та й ця горсточка, що жила у містах, поза нечисленними одиницями з інтелігенції і нижчої державної чи самоурядної служби, складалася здебільша зі служниць, сторожів і некваліфікованих робітників, частинно — теж небагато — з незаможних передміщан-рільників. Середнього стану, що творить основу міщанства — себто купців, промисловців і ремісників— українців тут не було. Ясна річ, що ці недобитки з міської бідноти і залежних людей не проявляли себе назверх в українському національному житті і зправила говорили у себе вдома по польськи. Одне, що ще їх відрізняло від поляків, це православна віра.

Щойно прихід німецької влади восені 1939 р. і зміна політично-державних та у великій мірі і господарсько-суспільних відносин дала спромогу до українського національного відродження і у містах та містечках на Холмщині і Підляшші. Одначе до повного ще відродження доволі далеко. Це щойно перші початки, але вони вже є. Вперше по довгих віках появилися тут місцеві дрібні купці, що зайняли купецькі станиці замість жидів. Нема ще своїх промисловців і ремісників. Цих треба вишколити у школі і практично. Вони вже виховуються і за деякий час вийдуть перші їх ряди. Дасть їх в першу чергу одинока на Холмщині і Підляшші українська ремісича і технічна школа в Холмі і ті різнородні українські ремісничі та технічні школи у Львові та в інших галицьких містах, де тепер вчаться молоді холмщани і підляшани. З них повинна тутешня молодь як найбільше користати і дістатися до них при допомозі своїх Українських Допомогових Комітетів та їх Делегатур. Про це писали ми недавно на сторінках „Холмської Землі".

Але вертаємось до державної ремісничої і технічної школи з українською мовою навчання в Холмі. Вона існує від жовтня 1940 року і має спільну управу; управителем є дипльомований інженер Василь Тракало. Крім цього існує при школі дволітня підготовна школа для тих, що не мають вимаганої до технічної школи освіти, себто в обсязі шести гімназійних кляс без латинської мови.

Ремісича школа є трилітня; приймають до неї по скінченні семиклясової народньої школи, або на основі вступного іспиту. Має вона нині три окремі відділи; 1) слюсарський — три кляси, по два рівнорядні відділи, кожна кляса, разом у всіх клясах 194 хлопців; 2) електро-монтерський відділ по одній клясі — разом у трьох клясах 80 хлопців і 3) новостворений столярсько - будівельний відділ має цього року тільки першу клясу з числом 25 хлопців. Разом у цій ремісничій школі є тепер 199 хлопців. Проектується створення нового хемічного відділу і окремого ремісничого відділу (кравецького і білизнярського) для дівчат. По скінченні трилітньої ремісничої школи учень має право челядника, а після практики може здавати іспит на майстра і створити власне підприємство. Може теж здавати іспит до технічної школи, а опісля по укінченні її й до високої технічної школи. До підготови до ремісничої школи для тих, що не мають повної семиклясової народньої школи, є підготовна кляса, що нараховує нині 32 хлопців. У найближчому шкільному році прийматимуть до цієї підготовної кляси і дівчат.

Технічна школа має три відділи; 1) машиновий — обі кляси з 49 учнями, 2) комунікаційний — обі кляси з 37 учнями і 3) хемічний — поки що тільки перша кляса — 14 (12 дівчат і 2 хлопців). Разом 100, з цього 88 хлопців і 12 дівчат. Вимоги прийняття: шість гімназійних кляс або вступний іспит. При технічній школі є дволітня підготовна школа з числом — у 1 клясі 30 (23 дівчат і 7 хлопців) і в II клясі 20 (6 дівчат і 14 хлопців). Разом ремісича і технічна школа мають 299 уч. — всі української національности, а по віросповіданні 15 греко-католиків (з Галичини) і 10 римо-католиків, усі інші православні. Разом з двома підготовними (32+50) вчиться в обох згаданих школах 381 хлопців і дівчат. По скінченні технічної школи, до якої приймають по скінченні 18 літ життя, здають учні іспит і одержують титул техніка, а по відбутті практики можуть створити власні підприємства; можуть теж здавати вступний іспит до високої технічної школи, з чого теж чимало користають і вже студіюють на високих технічних інститутах у Львові.

Поза кільканадцяти галичанами є це виключно сини і дочки Холмщини і Підляшшя з усіх повітів — переважно з холмського. По званні батьків є 60 відс. селянського походження, інші сини учителів і священиків та різних урядовців і купців. Дуже цікаве, що з цієї школи і з гімназії дуже мало користають міщани з Холма, хоч школи мають під носом; національне освідомлення йде у них ще пиняво. Найбільше тут зроблять діти української народньої школи в Холмі, яких батьки поволі переймають їх мову і національне освідомлення.

Учительський персонал в обох школах складається з директора, шістьох дипльомованих інженерів, п'ять професорів з університетською освітою, двох катехитів етатових і одного надетатового; 8 викладовців має середню фахову освіту. Крім цього є 8 ремісничих інструкторів, секретар і 4 сторожі.

Вписове одноразове 50 зол.; місячно оплата в підготовних клясах 25 — в інших 35 зол. Звільнення допускальні до 25 відс. загальної квоти усіх оплат. Для обох шкіл є бурса з 50 учнями. Оплата 300 зол., або— в харчах — безпосередньої підмоги немає вона ні від кого. Є тільки стипендійні підмоги для учнів, головно з УЦК — 2600 зол. місячно, з яких користає 42 учнів і з УДК в Грубешеві, що з них користає 11 учнів з Грубешівщини (1450 зол. місячно); є також одноразові стипендійні підмоги від самоврядування. Саме громадянство на загал школою, зокрема бурсою, не цікавиться ще як слід. А такої допомоги ці установи доконечно потребують і наше громадянство повинно її дати.

Вага і національне значіння ремісничої і технічної школи в Холмі ясні і зрозумілі. З неї вийдуть перші ряди незалежного середнього міського стану, що причиниться визначно до національного здійснення українського елементу у містах і містечках на Холмщині і Підляшші.

Нові книжки

Ю. Клен: **Прокляті роки** — поезії. Стор. 38.

Д-р В. Черчанський: **Українська Служба Батьківщині.** Зміст: Праця — це честь і обов'язок, „Ясні, веселі в нас лиця, любимо працю і труд". Устав „Української Служби Батьківщині", Напрямні для зв'язкових У. С. Б. і Праця зв'язкового в таборі. Стор. 30.

„За Народ" — календар на 1943 рік. Редактор: Степан Волинець, обкладинка, ілюстрації й мистецьке оформлення Едварда Козака. Стор. 208.

Володимир Бірчак: **Каріера** — повість — стор. 176.

В. Гірний: **Що діялося в селі Молодівці.** Стор. 48.

Тодось Осьмачка: **Сучасникам** — поезії. Редактор Св. Гординський. Стор. 100.

Усі книжки видання „Українського Видавництва", Краків-Львів 1943.

НОВИНКИ

Грошеві підмоги учителям. Тому, що до УЦК напливають заяви багатьох учителів, щоб признати їм грошеву підмогу, подаємо загалові українського учительства в цій справі до відома таке; 1) Провід УЦК постановив, що індивідуальні заяви учителів про грошеві підмоги може полагоджувати тільки Українське Учительське Об'єднання Праці (У. У. О. П.) та виділив деякі фонди на допомогу вчителям. 2) УУОП при УЦК доручило окружним УУОП при УОК (УДК) практично розділювати грошеві допомоги потребуючим учителям і приділило їм на це фонди, що їх мало до диспозиції та устійнило умовини під якими можна признати грошеву допомогу. 3) У зв'язку з цим учителі повинні звертатися по інформації щодо тих умовин та спрямовувати відповідно оформлені заяви тільки до УУОП при приналежних УОК (УДК).

Для всесторонньої допомоги населенню міст і сіл на час передновку скликано в Теребовлі важну нараду повітової інтелігенції, волосних старшин, громадських голів, Мужів Довір'я та голів УОТ-ів. В нараді тій взяв участь голова УОК в Тернополі, заступник старости і керманич союзу громад.

Нові постанови в ділянці господарки худобою. Відділ регляментації ринку в Правлінні Ген. Губ. (Головний Відділ Прохарчування і Хліборобства) видав нові постанови, що торкаються порядкування господарки худобою. Вони дають значні користі годівельникам, зокрема що торкається годівлі свиней.

Виноградники в Галичині. В південно-східній Галичині багато виноградників. Заходи для піддержки виноградників ідуть в 2-ох напрямках; дбається про те, щоб доповнити прогалини, які є в давніх виноградниках, та дбається про те, щоб закладати нові виноградники. Безпосередню допомогу в цій справі дає шкілька винної лози в Городовій. Дозвіл на привіз відповідного матеріялу з Румунії уможливить теж виконати накреслений плян. Треба сподіватися, що вже осінню збільшиться кількісно й якісно вивіз винограду з Борщівщини, зі Заліщик і інших місцевостей, що лежать у цій околиці над Дністром.

Лижви зперед 3-ох тисяч літ. На Моравах, біля міста Оломунець, віднайдено лижви, зроблені зі звірячих костей, що їх вживали мешканці Морав 1000 літ перед Христом.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНЦЕРТ В ЛОЄВІ НА ПОЛІССІ

Недавно відбувся в Лоєві на Поліссі концерт, що його виконали українські військові частини з програмою, в якій переважали українські точки. Білоруські речі виконували місцеві аматори-дівчата. На дуже багату програму (разом 25 точок) зложилися — поза вступним словом ком. Вегнера — хорові пісні, одноактівка, танки, деклямації та сольоспіви.

Виконання імпрези цілком задовільне, хоч підготовлювано її в дуже короткому часі. Успіх велетенський. Місцеве білоруське населення побачило багатство українських пісень і танків і захопилось ним. Як бачимо, українські військові частини знаходять, у важкій боротьбі з большевизмом, час і охоту до плекання національних культурних вартостей.

ОБОВ'ЯЗОК ЗДАЧІ МОЛОКА І МАСЛА

КРАКІВ. — З днем 15. березня ц. р. входить у життя зарядження керманича Головного Відділу Прохарчування і Хліборобства в Правлінні Генеральної Губернії про обов'язки власників корів доставляти молоко і масло до визначеної кожному молочарні. Згідно з тим зарядженням кожний власник корови повинен впродовж календарного року достарчити від кожної корови най менше 800 кг. молока. Якщо корова має телятко, яке ховається найменше впродовж 6-ти місяців у власному господарстві, то ця обов'язкова річна норма зменшується до 500 кг. молока.

Молоко мусить мати щонайменше 2,7 відс. природного товщу і не вільно його фальшувати. Молока з меншою кількістю товщу не зараховують до обов'язкової річної норми.

Якщо у виїмкових випадках достава молока неможлива, губернатор області за посередництвом відділу Прохарчування і Хліборобства може вирішити, що замість молока слід достарчати до молочарні впродовж року не менш 25 кг. масла від кожної корови, а якщо корова має теля, то по 15 кг.

Губернатор області (Відділ Прохарчування і Хлібороб.) має право підвищити для окремих теренів обов'язкові річні норми, коли ж іде про обнижку тих норм, то на неї може дати дозвіл тільки керманич Головного Відділу Прохарчування і Хліборобства.

Якщо корова дає молока менше обов'язкових річних норм, зараховують її при найближчім переписі рогатої худоби до назарізних тварин. Якщо доставця віддає меншу кількість молока, ніж це передбачує річна норма, то ще заки мине рік, його корову можна зарахувати до назарізних тварин.

Доставник повинен достачати молоко до молочарні у власній посуді. Якщо більше доставників здають молоко спільно, то слід мати на нього спільні посудини. Губернатор області може створити примусові спілки для достави молока.

Кому тяжче?

Часто-густо приходить чути на селі, що чоловік докоряє жінці, що вона має менше праці, що їй значно легше. Цей „спір" дуже давній. Про його давнє і знане оповідання розказує так: В одній родині дійшло до того, що жінка сказала, що хоче мінятися працею: себто вона піде в поле, а чоловік останеться вдома й буде виконувати те, що потрібно у домашній господарці. Перед від'їздом в поле жінка покликала чоловіка і каже: Іване, мусиш зварити обід, спекти хліб, зробити масло. Он там стоїть горшок сметани, подивляйся на квочку, що ходить по подвір'ю з маленькими курчатами, бо щось тут зачасто крутиться шуліка, не забудь напоїти льоху. Розказала Марина, що Іван мусить зробити, положила плуг на фіру й поїхала орати.

По її від'їзді Іван негайно приступив теж до роботи. Бачить він, що курчатка розбігаються по цілому подвір'ю і тяжко йому розпізнати — чи всі вони цілі. Недовго думаючи, бере він мотузочок, ловить курчатка і кожне за ніжку прив'язує мотузком. Задоволений що тепер курчатка не порозбігаються, йде до хліва й несе свині цебер води. Напоївши льоху повертає до хати. Дивиться на макітру зі сметаною, на діжу з хлібом і вирішує, що масло може зробити не тратючи часу, треба тільки горшок зі сметаною прив'язати па спину, буде вештатися по господарстві, а за цей час і маслечко буде готове. Тільки що прив'язав горщок, як на дворі почув крик квочки. Іван мерщій кидається з хати на подвір'я, та на порозі спіткнувся і впав. Сметана пішла й по підлозі і по голові, а тут квочка ще дужче кричить. Схопився Іван, вибіг на подвір'я й бачить, як шуліка схопила одно курча, а за ним потяглася ціла в'язанка. Разом з квочкою бігав Іван по подвір'ю, кричить і гулюкає на шуліка, але той не звертає уваги, — підноситься все вище й відлітає дальше.

Бачить, що нічого не вдіє, — біжить до хати, щоб трохи порядок навести та приступити до печення хліба. Вбігає до хати, а там коло діжи господарює свиня, бо Іван як давав їй води, то не зачинив добре хліва. Кинувся він свиню виганяти, коли дивиться, жінка вже з поля повернулася та й питає: „Ну що, Іване, готовий обід, бо я вже ниву заорала й час обідати". „Та який там обід, коли ще й вогню в печі не має", відповідає Іван. „А бачиш, ти все кажеш, що я мало праці маю, й що моя праця легка". Нічого не відповів на це чоловік жінці, але від того часу не говорить вже більше, що праця жінки легча.

Це оповідання викликує питання: чому так часто чоловік не оцінює праці своєї дружини в господарстві. Може наші господарі не вміють оцінити праці жінки, а пінять тільки свою. Що за причина? Щоб дати на це відповідь, — мусимо зупинитися на мірилі, з яким кожна особа підходить до оцінки праці другої людини. Шляхом порівнання своєї чи чужої праці з працею другої особи ми даємо оцінку про цю працю. Недармо зложилася поговірка: „міряє на свій аршин". Так воно дійсно й буває. Коли господар порівнює свою працю з працею своєї жінки, то він мірить своїм мірилом, а тим мірилом є площі поля чи то заораного, чи то скошеного, котрі відразу кидаються в очі. Окремі особливості домашнього господарства позбавлені цих обширів простору, а тому господар не може підходити з таким же самим мірилом до праці жінки. Це неуміння оцінити працю жінки часто доводить до родинних непорозумінь. На жаль, не маємо статистичних даних про працю жінки в господарстві, але якби їх мали, — то не випали б вони на користь чоловіка...

В. Омельченко

Шкільна молодь збирає лікувальні рослини

У 1942 році з ініціятиви Відділу Науки й Навчання при Уряді Губернатора улаштовано у Львові вишкільний курс для збирачів лікувальних рослин у поодиноких округах Галичини. У тому курсі взяло участь 30 учителів. Після покінчення курсу вони стали інструкторами збирачів лікувальних рослин у своїх округах. Висліди цієї акції були дуже гарні. Напр. у чортківській окрузі школи зібрали й заготовили 15.000 кг. висушених лікувальних рослин. В останньому часі Відділ Науки й Навчання склав виказ понад 30 родів лікувальних рослин і розіслав його до вжитку шкільних інспекторів по округах. Акція збирання лікувальних рослин незвичайно важлива зокрема в часі війни, бо запотребування на ліки велике не тільки серед мирного населення, але й в першу чергу для здоровної допомоги для фронту.

РИМАРСЬКИЙ ВІДДІЛ ПРИ ГАРБАРСЬКІЙ ШКОЛІ

За дозволом шкільної влади при Державній Школі Гарбарського Промислу в Станиславові відкривається теж римарський відділ. Вписи до цього відділу розпочалися. Умовини прийняття: українська народність, покінчення 7 кл. народньої школи та покінчений 16-ий рік життя. Вписове 5 зол., місячно оплата 20 зол. На цю нову промислову школу треба звернути увагу нашому громадянству.

Щасливий робітник. Переглядаючи відпадковий папір в одній паперовій фабриці у південній Фінляндії, один робітник найшов несподівано 6 кг. золота в штабах, вартости кількох міліонів фінських марок. Це золото, як устійнено, походить з копалень міді в Овтокумпу, де видобувається також золото в менших кількостях. Щасливий робітник очікує високої нагороди.

До всіх наших співробітників і дописувачів

Вже сьогодні звертаємося до Вас, Співробітники й Дописувачі, з проханням приготовляти матеріяли до великоднього числа нашого Тижневика. Як завсіди так і тепер ішло б нам про оповідання, спомини, гумористики й вірші, як теж і статті. При цьому прохаємо не забувати, що містимемо річи не довгі, щоб дати місце якнайбільшому числу авторів і помістити якнайбільше різноманітний матеріял, для науки й розваги наших читачів. Зокрема, як звичайно, не будемо містити довших віршів, найбільше в 20 рядків.

Усі матеріяли, призначені до великоднього числа Тижневика „Краківські Вісті", прохаємо висилати — (на адресу: Редакція „Краківських Вістей", (Тижневик), Краків, вул. Ожешкової 7) — так, щоб ми мали їх тут найпізніше 10. квітня ц. р. Одночасно повідомляємо, що всі матеріяли — статті, оповідання, вірші, спомини, дописи з Холмщини й Підляшшя — призначені до Тижневика „ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ" треба висилати тільки на адресу: д-р Степан Баран, Холм, вул. Коперника 17.

При цій нагоді повідомляємо, що радо відступимо місце в Тижневику зокрема для матеріялів від наших робітників з Німеччини і статтям про їхнє життя, як теж збірним святочним побажанням від УОТ-ів для односельчан, що виїхали на працю.

За редакцію відповідає М. Хомяк у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 230-39.
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 230-39, Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79.